Trafikutskottets betänkande
1983/84: 3
om mönstring av sjömän (prop. 1983/84: 1)

Propositionen

I proposition 1983/84: 1 föreslår regeringen (kommunikationsdepartementet) riksdagen

dels att anta de av lagrådet granskade förslagen till

1. mönstringslag,
2. lag om ändring i sjölagen (1891: 35, s. 1),
3. lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg,
4. lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282),

dels att på tilläggsbudget 1 till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 utöver tidigare anvisade medel anvisa 1 600 000 kr. på anslaget E5. Övrig verksamhet för reglering av kostnader för uppbyggnaden av det nya ADB-baserade sjömansregistret.

De i propositionen framlagda lagförslagen har tagits in i *bilaga* till detta betänkande.

Utskottet

Riksdagen beslutade våren 1982 att den nuvarande ordningen i fråga om mönstring och registrering av sjömän skall ändras på ett genomgripande sätt (prop. 1981/82: 74, TU 1981/82: 10, rskr 1981/82: 134). Beslutet innebar bl. a. att den nuvarande formen av mönstring utförd av statligt anställda mönstringsförrättare kommer att avskaffas. En del av kontrollåtgärderna skall tas bort medan andra kommer att överföras på rederierna och befälhavarna. Vidare skall det manuellt förda sjömansregistret bli ADB-baserat. Huvudmannaskapet för registret skall överföras från arbetsmarknadsstyrelsen till sjöfartsverket.

I den nu föreliggande propositionen lämnas förslag till den lagstiftning som behövs för att reformen skall kunna genomföras. En ny och förenklad lag om mönstring av sjömän föreslås ersätta den nuvarande mönstringsförordningen. Förslag läggs också fram om ändringar i sjölagen och vissa andra lagar.

Vidare föreslås att 1,6 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget för att täcka kostnaderna under innevarande budgetår för uppbyggnaden av det nya ADB-baserade sjömansregistret.

Utskottet har ingen erinran mot de i propositionen framlagda lagförslagen och tillstyrker sålunda desamma. Vidare tillstyrks den föreslagna

medelsanvisningen för uppbyggnaden av det nya ADB-baserade sjömansregistret. Medlen bör anvisas på tilläggsbudget över förslagsanslaget E5. Övrig verksamhet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar de i proposition 1983/84: 1 framlagda förslagen till
   a) mönstringslag,
   b) lag om ändring i sjölagen (1891: 35, s. 1),
   c) lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg,
   d) lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282),
2. att riksdagen till *Övrig verksamhet* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 under sjätte huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 1 600 000 kr. för reglering av kostnader för det nya ADB-baserade sjömansregistret.

Stockholm den 8 november 1983

På trafikutskottets vägnar
KURT HUGOSSON

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Claes Elmstedt (c), Olle Östrand (s), Sven-Gösta Signell (s), Rune Johansson (s), Per Stenmarck (m), Margit Sandéhn (s), Sten-Ove Sundström (s), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Sven Henricsson (vpk), Göran Riegnell (m) och Bertil Jonasson (c).

Bilaga

1 Förslag till Mönstringslag

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Bestämmelserna i denna lag gäller sjömän på svenska handelsfartyg och på utländska handelsfartyg som i huvudsak obemannade förhyrs av svensk redare.

Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas även i fråga om andra fartyg.

2 § Lagen gäller inte i fråga om fartyg med mindre bruttodräktighet än 20 och fartyg som ägs eller brukas av svenska staten och som används för annat ändamål än att i allmän trafik transportera gods eller passagerare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för fartyg med särskild verksamhetsinriktning eller för inhyrda utländska fartyg föreskriva eller i enskilda fall medge ytterligare undantag från lagens tillämpning.

3 § Begreppet sjöman används i denna lag i samma betydelse som i sjömanslagen (1973: 282). Med sjöman jämställs den som har befattning ombord utan att vara arbetstagare.

Med handelsfartyg menas i denna lag fartyg som används till handelssjöfart eller transport av passagerare eller till annat ändamål som hör ihop med handelssjöfarten, såsom bogsering, isbrytning, bärgning och dykning.

4 § Har redaren eller ägaren av ett svenskt fartyg helt eller delvis upplåtit driften av fartyget till en utlänning, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, efter ansökan av redaren eller, om denne är utlänning, ägaren medge att denna lag helt eller delvis ej skall gälla i fråga om fartyget. Ett medgivande skall begränsas till viss tid och förenas med de villkor som behövs.

Ett medgivande enligt första stycket får lämnas endast om det finns särskilda skäl och undantaget är förenligt med Sveriges internationella åtaganden. Vidare krävs att sökanden visar att arbetstagarna på fartyget genom utländsk lagstiftning eller på annat sätt i rimlig utsträckning tillförsäkras skydd i de hänseenden som regleras i denna lag och i kollektivavtal, som på arbetstagarsidan har slutits eller godkänts av en organisation vilken är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet. Innan ansökningen prövas skall samråd ske med de svenska organisationer som representerar redare och ombordanställda.

Ändras de förutsättningar som ligger till grund för medgivandet, skall den som har fått detta eller fartygets befälhavare genast underrätta den som har lämnat medgivandet om ändringen. I sådant fall får föreskrivas andra villkor för medgivandet eller, om ändringen innebär risk för arbetstagarnas skydd, medgivandet återkallas. Ett medgivande får också återkallas, om villkoren i det inte iakttas.

Krav på sjömannen

5 § För att få tillträda en befattning ombord skall en sjöman
1. ha giltig sjöfartsbok,
2. inte på grund av sitt hälsotillstånd vara olämplig för befattningen eller sjömansyrket,
3. ha föreskriven behörighet för befattningen,
4. uppfylla de villkor i övrigt för att inneha befattning ombord, som kan ha föreskrivits i andra författningar.

6 § Den som tillhör intendenturpersonalen på passagerarfartyg som går i regelbunden färjetrafik mellan nordisk hamn och annan hamn inom fartområdena inre fart, stor kustfart eller nordsjöfart behöver inte ha sjöfartsbok om han har pass eller annan likvärdig identitetshandling. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva eller i enskilda fall medge ytterligare undantag från kravet på innehav av sjöfartsbok.

7 § Sjömannen skall med ett sådant läkarintyg som avses i 18 § visa att hinder på grund av hans hälsotillstånd inte föreligger mot tjänstgöringen.

8 § Den som är under 18 år skall visa att hans vårdnadshavare har lämnat sitt tillstånd till att han tjänstgör till sjöss.

Skyldigheter för redaren och befälhavaren

9 § I samband med att en sjöman tillträder en befattning ombord skall redaren och befälhavaren förvissa sig om att sjömannen uppfyller kraven i 5–8 §§.

10 § När en sjöman tillträder eller frånträder en befattning ombord skall redaren omedelbart rapportera detta till sjömansregistret genom att skicka in en kopia av det tjänstgöringsbesked som avses i 15 § sjömanslagen (1973: 282).

Rapporteringen får också ske på annat sätt som godkänts av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

11 § För den intendenturpersonal som avses i 6 § skall rapporteringen till sjömansregistret ske när sjömannen börjar och slutar sin anställning i rederiet.

12 § På fartyget skall finnas en sjömansrulla. I sjömansrullan skall finnas kopior av samtliga sjömäns tjänstgöringsbesked. Befälhavaren skall se till att rullan är ordnad så att den aktuella bemanningen ombord lätt kan utläsas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, om det behövs av särskilda skäl, föreskriva eller i enskilda fall medge att sjömansrullan förs och förvaras i land. Därvid svarar redaren för att den aktuella bemanningen ombord lätt kan utläsas.

13 § Redaren skall se till att anteckningar om tjänstgöringen ombord förs in i sjömannens sjöfartsbok.

14 § Redaren och befälhavaren är skyldiga att på begäran hålla sjömansrulla och andra handlingar rörande bemanningen ombord tillgängliga för sjöfartsverket eller annan tillsynsmyndighet som förordnats med stöd av lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg.

Fackliga företrädare för sjömän ombord på fartyget har motsvarande rätt att ta del av handlingarna rörande bemanningen.

Sjöfartsbok

15 § Sjöfartsbok utfärdas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Sjöfartsbok skall utfärdas för den som visar att han skall tjänstgöra i befattning ombord på fartyg. Sjömannen skall vara personligen närvarande när sjöfartsbok utfärdas för honom eller när boken utlämnas till honom.

16 § I sjöfartsboken skall finnas identifieringsuppgifter rörande sjömannen och uppgifter om dennes behörighet.

I sjöfartsboken skall också fortlöpande göras anteckningar om innehavarens tjänstgöring på olika fartyg.

17 § Sjöfartsboken är giltig i tio år efter utfärdandet.

Hälsoundersökning av sjömän

18 § Sjömän skall genomgå regelbundna läkarundersökningar. Efter en undersökning skall läkaren utfärda ett särskilt intyg.

För sjömän på fartyg som uteslutande används i inre fart får läkarundersökningen begränsas till syn- och hörselförmåga.

19 § Läkarintyget gäller i högst två år eller, om sjömannen vid undersökningen inte fyllt 18 år, i högst ett år. Läkarintyg som avser enbart syn- och hörselförmåga får dock gälla i fyra år.

Upphör intyget att gälla när fartyget är till sjöss eller i en hamn där det inte finns läkare med behörighet att utfärda intyg, skall befälhavaren se till att sjömannen blir läkarundersökt i första hamn där så kan ske.

20 § Har en sjömans hälsotillstånd påtagligt försämrats under läkarintygets giltighetstid får redaren eller befälhavaren begära att sjömannen skall förete ett nytt läkarintyg innan befattningen tillträds.

Om det finns särskilda skäl till det, får sjöfartsverket besluta att en sjöman skall genomgå ny läkarundersökning. Visar denna att sjömannen på grund av sitt hälsotillstånd är olämplig för sin befattning eller sjömansyrket får sjöfartsverket efter samråd med socialstyrelsen förklara att ett redan utfärdat läkarintyg inte skall gälla vid tillämpningen av 7 §. Sjöfartsverket får meddela sådan förklaring också om sjömannen inte efterkommer beslutet att han skall genomgå läkarundersökning.

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om läkarundersökning av sjömän och om läkarintyg.

Sjömansregistret

22 § Sjöfartsverket skall med hjälp av automatisk databehandling föra ett register över sjömän och handelsfartyg där sjömän tjänstgör (sjömansregistret).

23 § Sjömansregistret skall innehålla uppgifter om de enskilda sjömännens identitet och kvalifikationer samt om fartygen. Sjömannens tidigare och pågående tjänstgöring på fartyg skall kunna utläsas. Kontroll av fartygets bemanning skall kunna göras med hjälp av uppgifterna i sjömansregistret.

24 § Utöver vad som annars har föreskrivits om skyldighet att lämna uppgifter till sjömansregistret skall redaren och befälhavaren på begäran av sjöfartsverket till registret lämna sådana uppgifter om anställda sjömän som är av betydelse för registreringen.

25 § Sjömannen skrivs in i sjömansregistret när sjöfartsbok utfärdas för honom eller när tjänstgöringsbesked för honom första gången kommer in till registret.

Övriga bestämmelser

26 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och av de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

27 § Har beslut i frågor som avses i denna lag meddelats av en myndighet som inte är central förvaltningsmyndighet får beslutet överklagas hos sjöfartsverket genom besvär. Har beslutet meddelats av sjöfartsverket eller av någon annan myndighet som är central förvaltningsmyndighet får det överklagas hos regeringen genom besvär.

Beslut i frågor som avses i lagen gäller omedelbart om inte annat föreskrivs i beslutet eller, om beslutet överklagats, den högre myndigheten förordnar annorlunda.

28 § Om den som fått ett medgivande enligt 4 § eller fartygets befälhavare uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter något villkor i medgivandet eller försummar att lämna underrättelse enligt 4 § tredje stycket, döms han till böter.

29 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna i 9–14 §§ eller 24 § döms till böter.

30 § I mål om ansvar för brott enligt denna lag skall 336 och 338 §§ sjölagen (1891: 35 s. 1) tillämpas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer, då förordningen (1961: 87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen) skall upphöra att gälla. De nya bestämmelserna får sättas i kraft vid olika tidpunkter. Regeringen får meddela de övergångsbestämmelser som behövs.

2 Förslag till
Lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)

Härigenom föreskrivs att 330 § sjölagen (1891: 35 s. 1)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
330 §	
Har någon gjort sig skyldig till gärning som avses i 323, 324, 325, 326 eller 327 § och därigenom visat sig olämplig *för tjänst* på fartyg, för *vilkens utövande* särskilda *villkor gälla*, skall domstolen *förklara honom* för viss tid eller för alltid *förlustig behörighet* att utöva *sådan tjänst*.	Har någon gjort sig skyldig till gärning som avses i 323, 324, 325, 326 eller 327 § och därigenom visat sig olämplig *att utöva sådan befattning* på fartyg, för *vilken* särskilda *behörighetsvillkor gäller*, skall domstolen *besluta att han* för viss tid eller för alltid *inte skall ha rätt* att utöva *befattningen. Beslutet får även avse andra befattningar än den i vilken gärningen begåtts.*
Meddelas *förklaring enligt första stycket*, skall domstolen ofördröjligen underrätta sjöfartsverket. I fråga om radiotelegrafist skall även televerket underrättas.	Meddelas *ett sådant beslut*, skall domstolen ofördröjligen underrätta sjöfartsverket. I fråga om radiotelegrafist skall även televerket underrättas.
	Vidtas åtgärd för att anställa åtal, får sjöfartsverket i uppenbara fall meddela beslut enligt första stycket för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger eller domstolen, sedan åtal väckts, förordnar annorlunda. Finns det inte längre fog för beslutet, skall detta omedelbart hävas. Rätten till besvär hos regeringen över sjöfartsverkets beslut är inte inskränkt till viss tid.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

[1] Lagen omtryckt 1975: 1289.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 § lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
3 §	
Tillsyn av fartyg i de hänseenden som behandlas i denna lag utövas av sjöfartsverket. Regeringen äger förordna svensk utlandsmyndighet att utöva tillsyn utom riket.	
I frågor som avse ombordanställdas skydd mot ohälsa och olycksfall i arbetet skall tillsynen utövas under samverkan med arbetarskyddsstyrelsen.	
Över fartygs bemanning utövas tillsyn även av mönstringsförrättare.	

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

[1] Lagen omtryckt 1978: 109.

4 Förslag till

Lag om ändring i sjömanslagen (1973: 282)

Härigenom föreskrivs att 15 § sjömanslagen (1973: 282) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
15 §[1]	
När sjöman tillträder befattning på fartyg, skall arbetsgivaren eller befälhavaren förse honom med tjänstgöringsbesked. Beskedet skall innehålla uppgifter om sjömannens befattning och tjänstevillkor ombord.	När *en* sjöman tillträder *en* befattning på fartyg, skall arbetsgivaren eller befälhavaren förse honom med tjänstgöringsbesked. Beskedet skall innehålla uppgifter om sjömannens befattning och tjänstevillkor ombord.
När *sjöman* lämnar befattningen ombord, skall arbetsgivaren eller befälhavaren ange detta i tjänstgöringsbeskedet.	När *sjömannen* lämnar befattningen ombord, skall arbetsgivaren eller befälhavaren ange detta i tjänstgöringsbeskedet.
	Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva och i enskilda fall besluta att bestämmelserna om tjänst-

[1] Senaste lydelse 1975:739.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	göringsbesked skall tillämpas även på sådana arbetstagare som avses i 2 § första stycket och på inhyrda utländska fartyg samt medge undantag från bestämmelserna om tjänstgöringsbesked.
Tjänstgöringsbesked upprättas enligt formulär som *fastställes* av *regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.*	Tjänstgöringsbesked upprättas enligt formulär som *fastställs* av *sjöfartsverket. Verket meddelar också i övrigt närmare föreskrifter om tjänstgöringsbesked.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983